

Аналіз критеріїв відбору інноваційних проектів як складової процесу їхнього прогнозування

У рамках сучасних ринкових відносин постійної видозміни набуває будь-яка діяльність підприємств України. Основні цілі підприємства та методи їх досягнення обумовленні значним пожвавленням конкуренції, появою інноваційних інструментів ефективного менеджменту, прискоренням процесів інформатизації суспільства та особливостями еволюційного розвитку світових економічних систем. З метою передбачення необхідних аспектів стратегічної політики підприємств в умовах, що склалися, все більшій актуальності набуває прогнозування перспектив діяльності промислового підприємства. У даному випадку воно є визначальним етапом управлінського циклу, що забезпечує весь процес прийняття рішень науково-обґрунтованою інформацією, як про стан об'єкта прогнозування у майбутньому, так і про способи досягнення бажаних цілей. Будь-якому рішенню мають передувати аналіз ситуації, що склалася у перспективі, ретроспективі та прогноз можливих наслідків його прийняття або не прийняття. Ці процеси та низка інших диктують збільшення актуальності та ріст вагомості даного питання для будь-якого підприємства.

Процес прогнозування діяльності на підприємстві може бути представлений будь-яким складовим напрямом, що формує конкретний об'єкт дослідження, сюди відносять: забезпеченість ресурсами, виробництво і реалізацію продукції, її собівартість, фінансові результати роботи, фінансовий стан підприємства, його інвестиційна та інноваційна діяльність. Прогнозування охоплює всі види діяльності підприємства. Основними напрямками, які можуть служити об'єктом прогнозування діяльності підприємства, виступають такі види: маркетингова, інноваційна, комерційна, економічна, соціальна, виробнича, екологічна, інвестиційна та ін.

На сьогоднішній день інноваційна політика є одним із вирішальних аспектів успішної комерційної діяльності підприємства. Тому прогнозування інноваційної діяльності, виокремлення критеріїв відбору найбільш успішних її напрямів та виділення пріоритетних інноваційних проектів із усієї сукупності є важливими аспектами ефективного стратегічного управління підприємством.

Законодавчими органами зафіксований чіткий регламент визначення порядку конкурсного відбору інноваційних проектів для їх фінансової підтримки. Державне агентство України з інвестицій та інновацій ухвалило

наказ, згідно із яким необхідно виокремлювати 5 основних груп критеріїв, а саме:

1. Науково-технічні критерії (перспективність впровадження науково-технічних рішень, патентна чистота продукції і патентоспроможність технічних рішень, що використовуються, перспективність застосування очікуваних результатів у майбутніх розробках).

2. Виробничі критерії (забезпеченість виробництва сировиною, матеріалами і необхідним устаткуванням, рівень технологічних нововведень при реалізації проекту, забезпеченість виробництва кваліфікованим персоналом, можливість використання відходів виробництва).

3. Ринкові критерії (відповідність проекту потребам ринку, комерційний успіх при реалізації проекту, рівень реклами для просування запропонованого продукту на ринок, конкурентоспроможність продукції за ціною та якістю, захищеністю від старіння та ін).

4. Економічні критерії (необхідні обсяги фінансування для реалізації проекту, передбачуваний річний прибуток, термін окупності проекту, частку власних коштів у повній вартості проекту).

5. Соціальні та екологічні критерії (вплив реалізації проекту на рівень зайнятості населення, вплив виробничих процесів, задіяних у реалізації проекту, на навколишнє природне середовище. [1])

Паралельно виділеним та затвердженим критеріям існують дещо інші наукові думки, які у більшій мірі розкривають одну або декілька груп критеріїв, але не всі разом. Так, найбільшій дискусії здобуло питання економічної доцільності. Частина науковців, що приділили у своїх працях увагу даному питанню, пропонують для вибору інноваційного проекту використовувати один із таких методів: ресурсний, витратний і змішаний. При цьому кожний із поданих методів мають труднощі при реалізації на конкретному підприємстві. [2]

З метою уникнення недоліків низка науковців пропонують для відбору інновацій та охоплення всіх економічних аспектів, використовувати такі показники, як чистий дисконтований дохід, внутрішня норма прибутковості (дохідності), рентабельність інвестицій, період і строк окупності. [3] Результати розрахунку цих показників є безперечно тим фактором, який здійснює найбільший вплив на відбір інноваційних проектів та можливості їх подальшого прогнозування з точки зору перспективності. Ці показники відображають співвідношення усіх витрат і вигід, отриманих в результаті реалізації інноваційного проекту.

Дослідження основних груп критеріїв, що впливають на вибір інноваційних проектів на підприємстві показало, що в основі всіх критеріїв лежить принцип, який полягає в тому, що будь-які витрати як з боку підприємства, так і суспільства мають бути виправдані збільшенням

економічної ефективності та соціальної корисності. Також для того, щоб розрахунки за наданими критеріями були максимально точними усі показники, що розраховують мають бути приведені в один момент часу, тобто їх цінність має бути дисконтована, частіше в початковий період. Таке зведення дає змогу оцінити усі переваги та недоліки інноваційного проекту та розкриває можливість для прогнозування подальших стратегічних перспектив підприємства. [4]

Окрім всього вищезазначеного, відбір пріоритетних напрямів інноваційної діяльності та подальше прогнозування на їх основі альтернатив розвитку підприємства повинно базуватися не лише на зазначених критеріях, а і кожний інноваційний проект повинен співставлятись один з одним та оцінюватися можливість деяких показників одного проекту перевищити показники інших, при тому, що за іншими групами критеріїв проект може значно програвати. Вагомим аспектом, якому повинна бути приділена увага при порівнянні інноваційних проектів – це ступінь ризику, що пов'язаний з ними.

Таким чином, основні критерії, за яким проводиться вибір інноваційних проектів може базуватися на різних аспектах та орієнтуватися на різні ознаки. Як показує дослідження, вибір показників, що характеризують певні групи критеріїв, залежить від специфіки інноваційного проекту, типу галузі та ряду інших факторів.

При цьому відбір перспективних напрямів інноваційної діяльності, який базується на принципах комплексності, максимальної ефективності та соціальної корисності є ґрунтовним процесом. При чіткому проведенні якого розкривається можливість прогнозування результатів впровадження інноваційного проекту зокрема та стратегічної комерційної діяльності підприємства загалом.

1. Наказ Державного агентства України з інвестицій та інновацій № 34 від 16.11.2006 «Про затвердження Порядку конкурсного відбору інноваційних проектів для їх фінансової підтримки» (Із змінами, внесеними згідно з Наказом Державного агентства України з інвестицій та інновацій № 84 (з1085-08) від 17.10.2008) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1250-06>.
2. Салига К.С. Удосконалення методів оцінки економічної ефективності господарської діяльності промислових підприємств : дис... канд. екон. наук: 08.06.01 / Гуманітарний ун-т "Запорізький ін-т держ. та муніципального управління". – Запоріжжя, 2005. – 186арк. – Бібліогр.: арк. 165-176.
3. Краснокутська Н. В. Інноваційний менеджмент: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2003. – 504 с.
4. Майорова Т.В. Інвестиційна діяльність: Навчальний посібник / Т.В. Майорова. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 376 с .

Росохата А.С. Аналіз критеріїв відбору інноваційних проектів як складової процесу їхнього прогнозування / А.С. Росохата // Тези доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції «Інноваційні напрями розвитку маркетингу: теорія і практика» (м. Луганськ, 28-29 березня 2013 р.). – Луганськ: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2013. – С. 87-90.